

Верховний
Суд

Судова практика у справах про спадкування грошових активів на рахунках, в готівковій формі, банківських сейфах.

Ольга СТУПАК

суддя Великої Палати Верховного Суду

1. Загальні засади спадкування права на вклад у банку / фінансовій установі.

Постанова Верховного Суду від 24 липня 2019 року у справі № 203/7870/14-ц (право на обов'язкову частку у банківському вкладі)

Право на вклад, незалежно від способу розпорядження ним, переходить за правилами загальної процедури спадкування; право на частину вкладу можуть мати й спадкоємці, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

Положення про те, що право на вклад входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним, визначає, що порядок і умови переходу прав на вклад відповідають звичайній процедурі спадкування; до оформлення права на такий вклад у порядку спадкування застосовується режим оформлення спадщини; право на частину вкладу можуть отримати й спадкоємці за правом на обов'язкову частку, якщо такі є.

У цій справі позивачка посилалася на заповідальне розпорядження щодо 100 % депозитного вкладу, однак судами було встановлено, що спадкоємицею за заповітом після смерті вкладника є також онука. Крім того, позивачка є особою з інвалідністю з дитинства II групи безстроково, була зареєстрована та проживала разом із померлою матір'ю, а тому в силу частин третьої, четвертої статті 1268 ЦК України вважається такою, що прийняла спадщину. Відповідно до частини першої статті 1241 ЦК України вона, незалежно від змісту заповіту, має право на спадкування відповідної частки, яка належала б їй у разі спадкування за законом.

З огляду на це Верховний Суд скасував постанову апеляційного суду в частині вирішення вимог про стягнення коштів за депозитним вкладом і передав справу в цій частині на новий розгляд, оскільки суд апеляційної інстанції не перевірів належним чином обставини щодо оформлення права на вклад, права позивачки на обов'язкову частку та співвідношення її прав із правами інших спадкоємців.

Постанова Верховного Суду від 08 жовтня 2025 року у справі № 2-1584/11 (спадкування вкладу за законодавством, чинним на момент укладення договору)

До депозитного договору, укладеного за чинності ЦК УРСР, та спадкових правовідносин, що виникли після смерті вкладника до набрання чинності ЦК України 2003 року, застосовується законодавство, чинне на час виникнення відповідних правовідносин.

У справі № 2-1584/11 Верховний Суд зазначив, що до депозитного договору, укладеного у 1993 році, та спадкових правовідносин, які виникли після смерті вкладника у 2000 році, підлягає застосуванню законодавство, чинне на час виникнення спірних правовідносин, зокрема статті 384, 564 ЦК УРСР.

Якщо банк не був повідомлений про смерть вкладника, а умовами договору передбачено право банку розірвати договір в односторонньому порядку з повідомленням іншої сторони, правомірність такого розірвання оцінюється з урахуванням умов договору та законодавства, чинного на час виникнення спірних правовідносин.

Врахувавши, що банк не був повідомлений про смерть вкладника, а умовами договору про депозитний вклад було передбачено право банку розірвати договір в односторонньому порядку з повідомленням іншої сторони за п'ять банківських днів, Верховний Суд погодився з висновком суду апеляційної інстанції про правомірне розірвання банком договору з 03 травня 2006 року. За таких обставин вимоги спадкоємця про стягнення вкладу та процентів станом на 10 жовтня 2017 року є необґрунтованими.

2. Перехід до спадкоємця права вимоги до банку щодо вкладу, рахунку, процентів та межі ДОДАТКОВИХ ВИМОГ.

Постанова Верховного Суду від 11 червня 2025 року у справі № 761/4734/24 (наслідки смерті вкладника)

Смерть вкладника не припиняє зобов'язання банку за договором банківського вкладу; до спадкоємця переходить право вимоги щодо повернення вкладу та сплати процентів.

У справі № 761/4734/24 Верховний Суд зазначив, що право на вклад входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним, а спадкоємець вкладника набуває право вимоги до банку як щодо повернення вкладу, так і щодо сплати процентів на вклад.

Умова публічного договору банківського обслуговування щодо припинення прав та обов'язків клієнта / вкладника у разі смерті вкладника суперечить імперативним нормам Книги шостої ЦК України, зокрема статті 1228 ЦК України. З огляду на нікчемність відповідних умов публічного договору, наявні підстави для зобов'язання банку здійснити перерахунок процентів, сплачених на користь спадкоємця вкладника.

Постанова Верховного Суду від 28 квітня 2021 року у справі № 703/4740/18 (відсутній розмір процентної ставки за користування вкладом)

Якщо депозитні договори не містять визначеного розміру процентної ставки за користування вкладом після закінчення строку дії договору, після пред'явлення вимоги про повернення вкладу застосовується ставка, що звичайно сплачується банком за вкладом на вимогу.

У справі № 703/4740/18 Верховний Суд зазначив, що укладені спадкодавцем із банком депозитні договори не містили визначеного розміру процентної ставки за користування грошовими вкладами в разі неналежного виконання зобов'язань за договорами після закінчення строку їх дії, у зв'язку з чим на підставі частини другої статті 1070 ЦК України після пред'явлення позивачем вперше вимоги про повернення вкладів підлягають стягненню відсотки за ставкою, що зазвичай сплачується банком за вкладом на вимогу.

Постанова Верховного Суду від 03 жовтня 2018 року у справі № 757/5393/17-ц (вплив умов договору банківського вкладу на права спадкоємця)

Якщо умовами договору банківського вкладу передбачено припинення нарахування процентів на вклад з дати смерті вкладника, така умова враховується при визначенні обсягу прав спадкоємця. Водночас несвоєчасне повернення банком належних спадкоємцю сум є простроченням грошового зобов'язання.

У справі № 757/5393/17-ц Верховний Суд зазначив, що умовами договорів банківського вкладу було передбачено припинення нарахування процентів на вклад з дати смерті вкладника, однак не було визначено порядок повернення вкладів і процентів спадкоємцю. У разі повернення вкладу виплачуються усі нараховані до цього моменту проценти. Не повернувши своєчасно передбачені договором суми та не надавши доказів перерахування суми банківського вкладу після припинення дії договорів, банк прострочив виконання грошового зобов'язання. **Таке прострочення є підставою для стягнення на користь спадкоємця трьох процентів річних відповідно до частини другої статті 625 ЦК України.**

Постанова Верховного Суду від 14 квітня 2022 року у справі № 361/4256/19 (неприсуджена пеня не входить до складу спадщини)

Щодо стягнення на користь спадкоємця пені за прострочення виконання рішення суду про стягнення банківського вкладу, якщо пеня не була присуджена за життя спадкодавця.

Положення частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» щодо стягнення на користь спадкоємця пені за прострочення виконання рішення суду про стягнення банківського вкладу не застосовується у разі, коли неустойка не була присуджена за життя спадкодавця – вкладника за договором банківського вкладу.

Подібний підхід щодо переходу до спадкоємця права на вклад і проценти, а також щодо того, що відсутність свідоцтва про право на спадщину не позбавляє спадкоємця права на спадщину, викладено у постанові Верховного Суду від 06 березня 2019 року у справі № 686/14764/16-ц.

3. Реалізація спадкоємцем права на вклад на підставі свідоцтва про право на спадщину

Постанова Верховного Суду від 05 жовтня 2022 року у справі № 718/2903/19

(свідоцтво про право на спадщину - підстава для реалізації спадкоємцем права на отримання банківського вкладу)

Верховний Суд зазначив, що аналіз статті 1228 ЦК України дає підстави для висновку, що спадкодавець може розпорядитися правом на вклад шляхом **складення заповіту** або шляхом **вчинення відповідного розпорядження банку** чи іншій фінансовій установі. За відсутності заповіту або такого розпорядження правонаступництво права на вклад відбувається внаслідок спадкування за законом.

Свідоцтво про право на спадщину за законом, видане на вклади з нарахованими процентами та компенсаційними виплатами, є належною підставою для реалізації спадкоємцем права на отримання банківського вкладу. Незалежно від того, чи здійснюється спадкування вкладу за законом, заповітом або розпорядженням вкладника банку, банк здійснює виплату вкладу спадкоємцю на підставі відповідного свідоцтва про право на спадщину, дозволу нотаріуса або рішення суду.

У цій справі позивачка надала розрахунок процентів за розміщення депозиту згідно з умовами договору банківського вкладу «Інвестиційний», який відповідачем не спростований. Установивши факт отримання позивачкою свідоцтва про право на спадщину за законом, зокрема на вклади з нарахованими процентами та компенсаційними виплатами, а також відсутність доказів виконання відповідачем зобов'язання щодо повернення банківських вкладів, Верховний Суд погодився з висновком суду першої інстанції про наявність правових підстав для задоволення позову в частині стягнення грошових коштів та процентів за договором банківського вкладу.

Постанова Верховного Суду від 04 грудня 2023 року у справі № 930/2945/21-ц (належний документ, який підтверджує право спадкоємця на отримання банківських вкладів)

Свідоцтво про право на спадщину є належним документом, який підтверджує право спадкоємця на отримання банківських вкладів спадкодавця.

У справі № 930/2945/21-ц Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що підставою для видачі спадкоємцю коштів є пред'явлення ним свідоцтва про право на спадщину, а вимога про видачу таких коштів є вимогою спадкоємця і регулюється нормами Книги шостої ЦК України. Якщо спадкоємець надав банку свідоцтво про право на спадщину за законом на відповідну частину банківських вкладів спадкодавця, банк зобов'язаний здійснити виплату таких коштів.

Відсутність у спадкоємця картки банку не є підставою для відмови у видачі коштів у готівковій формі. Свідоцтво про право на спадщину є належним документом, який підтверджує право спадкоємця на отримання депозитних коштів. За відсутності доказів виконання банком зобов'язання щодо виплати відповідної частини банківських вкладів наявні правові підстави для зобов'язання банку здійснити таку виплату.

Постанова Верховного Суду від 21 квітня 2021 року у справі № 345/4308/17 (щодо обов'язку банку довести належне виконання зобов'язань)

У разі встановлення факту внесення спадкодавцем грошових коштів на депозитні рахунки саме на банк покладається обов'язок довести належне виконання зобов'язань за договорами банківського вкладу.

У справі № 345/4308/17 Верховний Суд виходив із того, що у разі встановлення факту внесення спадкодавцем грошових коштів на депозитні рахунки та невизнання банком обов'язку щодо їх повернення спадкоємцю саме на банк як фінансову установу покладається обов'язок довести належне виконання зобов'язань за договорами банківського вкладу. **Банк має надати докази проведення банківських операцій**, зокрема первинні документи, що підтверджують волевиявлення вкладника щодо дострокового розірвання депозитних договорів, перерахування коштів з депозитних рахунків на поточні рахунки та зняття готівкових коштів.

За відсутності таких доказів та з урахуванням того, що факт внесення коштів на депозитні рахунки не заперечувався, вимоги спадкоємця про стягнення сум банківських вкладів є обґрунтованими. **Водночас вимоги про стягнення процентів можуть бути відхилені, якщо їх розмір належно не обґрунтований з урахуванням умов договорів та положень статті 1060 ЦК України.**

5. Неправомірне списання, видача або перерахування коштів після смерті спадкодавця

Постанова Верховного Суду від 08 вересня 2021 року у справі № 757/25586/18-ц (договір пожертви не є розпорядженням вкладника банку)

Договір пожертви грошових коштів, розміщених на депозитному рахунку, не є розпорядженням вкладника банку на випадок своєї смерті у розумінні частини першої статті 1228 ЦК України.

У справі № 757/25586/18-ц Верховний Суд розмежував договір пожертви грошових коштів, розміщених на депозитному рахунку, та розпорядження вкладника банку на випадок своєї смерті. Суд виходив із того, що договір пожертви не є розпорядженням вкладника банку у розумінні частини першої статті 1228 ЦК України. Якщо за життя вкладника грошові кошти з депозитного рахунку не були перераховані обдаровуваному, а зобов'язання за договором пожертви в цій частині припинилося у зв'язку зі смертю жертвувача, право на вклад входить до складу спадщини. У такому разі до спадкоємця переходить право на вклад у банку та проценти, нараховані на суму вкладу до дня фактичного повернення коштів.

Безпідставне списання банком коштів із депозитного рахунку спадкодавця після його смерті є підставою для стягнення на користь спадкоємця вкладу з належними процентами відповідно до статті 1073 ЦК України.

Постанова Верховного Суду від 29 січня 2025 року у справі № 761/25536/22-ц (незаконна видача банком грошових коштів із рахунку спадкодавця)

Незаконна видача банком грошових коштів із рахунку спадкодавця після його смерті сторонній особі не припиняє права спадкоємця на отримання відповідних коштів у порядку спадкування. Банк зобов'язаний забезпечити збереження коштів клієнта, провести належну ідентифікацію та верифікацію особи, яка звертається за отриманням коштів, а у разі безпідставної видачі коштів, відновити порушене право спадкоємця.

У справі № 761/25536/22-ц Верховний Суд погодився з висновками судів про те, що спадкоємиця за заповітом має право на спадкування грошових коштів, які перебували на рахунку спадкодавця на день відкриття спадщини. Після смерті вкладниці невстановлена особа отримала з рахунку 43 960 дол. США за підробленим паспортом. Банк не здійснив належної ідентифікації та верифікації особи, що призвело до порушення права спадкоємиці на спадкування банківського вкладу. Верховний Суд залишив без змін рішення про визнання за спадкоємицею права на ці кошти та зобов'язання банку зарахувати їх на рахунок і повернути належному отримувачу.

Постанова Верховного Суду від 22 липня 2024 року у справі № 331/3385/20 (безпідставне вибуття коштів з рахунку спадкодавця)

Грошові кошти, які зберігалися на банківському рахунку спадкодавця на день його смерті, входять до складу спадщини. Якщо після смерті спадкодавця інша особа без належної правової підстави перерахувала такі кошти на власний рахунок, спадкоємець має право вимагати їх повернення як безпідставно набутого майна. Саме по собі посилення такої особи на проживання зі спадкодавцем однією сім'єю без реєстрації шлюбу не є достатнім для визнання коштів об'єктом спільної сумісної власності, якщо це не підтверджено належними та допустимими доказами.

У справі № 331/3385/20 Верховний Суд погодився з висновком апеляційного суду про те, що грошові кошти, які перебували на банківському рахунку спадкодавця на день його смерті у розмірі 78 000 грн, є спадковим майном. Позивачка як єдина спадкоємиця першої черги після смерті сина набула право на ці кошти та не уповноважувала відповідачку розпоряджатися ними. Оскільки після смерті спадкодавця кошти були перераховані на рахунок відповідачки без належної правової підстави, суд стягнув їх як безпідставно набуті, а також застосував наслідки прострочення грошового зобов'язання. Доводи відповідачки про те, що спірні кошти є спільною сумісною власністю її та спадкодавця як осіб, які проживали однією сім'єю без шлюбу, були відхилені, оскільки не підтверджені належними й допустимими доказами.

Постанова Верховного Суду від 24 вересня 2025 року в справі № 753/23480/16-ц (щодо спільної сумісної власності на грошові активи та визначення складу спадщини)

Грошові кошти, розміщені на банківських рахунках і в індивідуальному банківському сейфі, можуть бути визнані спільною сумісною власністю осіб, які проживали однією сім'єю без реєстрації шлюбу, якщо такі кошти набуті у період спільного проживання. Водночас після смерті особи суд не може визнавати за нею право власності на 1/2 частку такого майна, оскільки померла особа не має цивільної процесуальної правосуб'єктності на час вирішення спору.

7. Банківські сейфи

Постанова Верховного Суду від 16 вересня 2020 року в справі № 522/1442/19-ц (доступ спадкоємців до інформації про вміст індивідуального банківського сейфа спадкодавця)

Вирішення питання доступу спадкоємців до інформації про вміст індивідуального банківського сейфа спадкодавця, на який претендують декілька спадкоємців, свідчить про наявність спору про право і підлягає розгляду в порядку позовного провадження.

У справі № 522/1442/19-ц Верховний Суд зазначив, що вирішення питання доступу спадкоємців до інформації, яка містить банківську таємницю, щодо вмісту індивідуального банківського сейфа спадкодавця, на який претендують декілька спадкоємців, не може здійснюватися в порядку окремого провадження, оскільки свідчить про наявність спору про право.

Відмова банку відкрити банківську сейф-ячейку та здійснити опис її вмісту є безпідставною, якщо такий опис необхідний спадкоємцю для оформлення спадкових прав.

Водночас до оформлення спадкових прав вимоги про користування і розпорядження майном, що знаходиться у сейфі, є передчасними.

Постанова Верховного Суду від 08 червня 2022 року у справі № 751/8408/20 (кошти в індивідуальному банківському сейфі ≠ банківський вклад)

Грошові кошти, що зберігаються в індивідуальному банківському сейфі, не є банківським вкладом і не вважаються оформленими на ім'я спадкодавця лише з тієї підстави, що договір оренди сейфа укладений із ним.

У справі № 751/8408/20 Верховний Суд розмежував правовий режим банківського вкладу та грошових коштів, що зберігаються в індивідуальному банківському сейфі. Суд зазначив, що грошові кошти, які знаходяться в індивідуальному банківському сейфі, не є предметом договору банківського вкладу та не вважаються оформленими на ім'я спадкодавця лише з тієї підстави, що договір оренди сейфа укладений із ним. Індивідуальний банківський сейф є різновидом спеціального зберігання, а не банківським вкладом, тому до таких коштів не застосовується правовий режим банківського вкладу.

Якщо грошові кошти, які зберігалися у банківському сейфі, набуті подружжям під час шлюбу і не доведено, що вони є особистою приватною власністю одного з подружжя, на них поширюється режим спільної сумісної власності подружжя. У такому разі після смерті одного з подружжя до складу спадщини входить лише частка спадкодавця у цих коштах, тоді як частка другого з подружжя не є спадковим майном.

Положення шлюбного договору щодо майна, оформленого на одного з подружжя, зокрема банківських вкладів, не поширюються на грошові кошти, які перебували в індивідуальному банківському сейфі виключно на зберіганні.

Постанова Верховного Суду від 07 квітня 2022 року у справі № 442/1294/20 (щодо готівкових коштів як спадкового майна)

Готівкові кошти можуть бути об'єктом спадкування, однак їх наявність у спадкодавця на момент відкриття спадщини має бути доведена належними та допустимими доказами.

У справі № 442/1294/20 Верховний Суд виходив із того, що готівкові кошти можуть бути об'єктом спадкування, однак особа, яка заявляє вимогу про визнання права власності на них у порядку спадкування, повинна довести належними та допустимими доказами наявність таких коштів у спадкодавця на момент відкриття спадщини. **За відсутності доказів наявності у спадкодавця готівкових коштів на момент смерті суд не має правових підстав для визнання права власності на них у порядку спадкування.** Саме по собі посилання на сімейні заощадження, можливе зберігання коштів у будинку або матеріали кримінального провадження без остаточного судового рішення не підтверджує існування таких коштів у складі спадкового майна.

9. Вклади у фінансових установах, відмінних від банків.

Постанова Верховного Суду від 17 листопада 2021 року у справі № 725/7106/19 (щодо спадкування вкладу в кредитній спілці)

Внески членів кредитної спілки на депозитні рахунки, а також нарахована на такі кошти плата, проценти, належать членам кредитної спілки на праві приватної власності. Після смерті спадкодавця такі вклади з нарахованими процентами входять до складу спадщини та переходять до спадкоємця, який прийняв спадщину.

У справі № 725/7106/19 Верховний Суд виходив із того, що внески членів кредитної спілки на депозитні рахунки, а також нарахована на такі кошти плата, проценти, належать членам кредитної спілки на праві приватної власності. Оскільки спадкодавець за життя набув право власності на строкові вклади, відкриті у кредитній спілці, після його смерті такі вклади з нарахованими на них процентами увійшли до складу спадщини і перейшли до спадкоємця, який у встановленому законом порядку прийняв спадщину.

У разі невизнання кредитною спілкою права спадкоємця на спірні вклади належним способом захисту є визнання за спадкоємцем права власності на строкові вклади та нараховані на них проценти.

Верховний Суд зазначив, що повернення вкладникові строкового внеску та нарахованих процентів до закінчення строку його дії можливе лише у випадках, коли це передбачено умовами договору, за рішенням суду, а також у разі реорганізації або ліквідації кредитної спілки. Тому саме на кредитну спілку покладається обов'язок довести належними та допустимими доказами факт повернення вкладів спадкодавцю.

Посилання кредитної спілки на повернення коштів спадкодавцю є необґрунтованими, якщо вони не підтверджені письмовою заявою вкладника про повернення чи перерахування вкладу, первинними касовими документами, доказами реєстрації відповідних заяв і касових операцій, а також даними комплексної інформаційної системи кредитної спілки.

Постанова Верховного Суду від 28 січня 2026 року у справі № 756/6155/23 (щодо грошових вимог, пов'язаних зі спадкуванням)

Якщо заявлено вимоги про повернення коштів, які, за твердженням позивача, були безпідставно набуті спадкодавцем і після його смерті перейшли до спадкоємців, суди повинні встановити походження таких коштів, підстави їх набуття або збереження спадкодавцем та межі відповідальності спадкоємців.

У справі № 756/6155/23 Верховний Суд зазначив, що у разі заявлення вимог про повернення коштів, які, за твердженням позивача, були безпідставно набуті спадкодавцем і після його смерті перейшли до спадкоємців, суди повинні дослідити походження таких коштів, підстави їх набуття або збереження спадкодавцем, рух коштів на банківських рахунках та межі відповідальності спадкоємців. **Вимоги кредитора спадкодавця можуть бути заявлені до спадкоємців лише в межах вартості спадкового майна, одержаного ними у спадщину, та відповідно до частки кожного спадкоємця.** У цій справі Верховний Суд скасував судові рішення в частині відмови у стягненні безпідставно набутих коштів у розмірі 30 000 євро та 33 500 доларів США і передав справу в цій частині на новий розгляд.

11. Заповідальне розпорядження

Постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 02 червня 2025 року у справі № 201/14368/15-ц (щодо спадкування права на банківський вклад)

До складу спадкового майна згідно зі статтею 1228 ЦК України входить і право на вклад у банку (фінансовій установі) незалежно від способу розпорядження ним - чи зроблено розпорядження щодо права на вклад у заповіті, чи безпосередньо у банку (фінансовій установі) - таке право входить до складу спадщини і на нього поширюються загальні правила спадкування.

Спадкодавець має можливість розпорядитися належним йому правом вимоги грошових коштів (в українській або іноземній валюті), які були внесені на підставі договору банківського вкладу (депозиту) або рахунку. Проте в будь-якому разі спадкодавець самостійно приймає рішення про те, яким чином розпорядитися правом на вклад.

Розпорядження банку (фінансовій установі) по своїй суті є одностороннім правочином, за допомогою якого здійснюється розпорядження правом на вклад. На такий односторонній правочин поширюються відповідні положення ЦК України про правочини (зокрема, про форму, недійсність правочинів). Розпорядження банку (фінансовій установі) досить специфічний односторонній правочин, оскільки може втілюватися як в окремому документі, так і бути умовою договору.

Особа, яка вказана у розпорядженні банку (фінансовій установі), є спадкоємцем вкладу і має можливість на власний розсуд прийняти спадщину (право на вклад) або відмовитися від її прийняття чи не прийняти.

Якщо особа, вказана у розпорядженні банку (фінансовій установі), не прийняла спадщину або відмовилася від її прийняття, то спадкування права на вклад здійснюється спадкоємцем (спадкоємцями) за заповітом чи/та законом, який прийняв спадщину. Сама по собі вказівка особи у заповідальному розпорядженні банку (фінансовій установі) не свідчить про прийняття такою особою спадщини.

Постанова Верховного Суду від 10 травня 2018 року у справі № 497/1870/16-ц (прийняття спадщини має безумовний характер)

Аналіз положень статті 1228 ЦК України дозволяє зробити висновок, що спадкодавець може розпорядитися правом на вклад двома способами: 1) склавши заповіт або 2) зробивши відповідне розпорядження банку (фінансовій установі). За умови їх відсутності правонаступництво права на вклад відбувається внаслідок спадкування за законом.

Встановивши, що заповідальне розпорядження правом на вклад спадкодавиця не вчинила, а позивачка не підтвердила, що відноситься до кола осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, суд апеляційної інстанції зробив обґрунтований висновок, що відсутні правові підстави для задоволення позову.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!